

Fr. Hammerich (1809-77), mens endelig Johannes B. Glenthøj tager sig af Fredrik Nielsen (1846-1907). De behandlede kirkehistorikeres betydning fremgår af, at »det stort set var dem og ikke andre, der (Anders Nørgaard naturligvis undtaget) skrev kirkehistorie overhovedet i de generationer, der her er tale om« (Balling, s. 231). Derved bliver denne bog et vigtigt bidrag til dansk åndshistorie i 1800-tallet.

Jens Chr. Manniche

Knud Peder Jensen og Steen Busck (red.): *Havkat mellem Hav og Himmel. En Bog om Leo Tandrup og om Historiens og Kunstens Nytte*. (Centrum, 1995). 232 s.

Når de store vækkere i den grundtvigske kreds var stedt til hvile under deres bautastene, så fik de et mindeskrift. Forfattet af vennerne, eleverne, tilhørerne. Om den store mands betydning for dem selv og for folkelivet. Ofte krydret med erindringer og anekdoter fra forelæserne og foredragene, fra privatlivet. Når manden var død, kunne bøet gøres op – og den store og savnede skikkelse kunne ikke hæve sin stemme fra graven og gøre indsigelse mod noget af det, der kom til at stå i bogen om ham. Han var endegyldigt med Minervas ugle fløjet ud i skumringen.

På mange måder minder denne bog om hyldeskrifterne for de grundtvigske koryfæer fra forrige århundrede – blot med den forskel, at den afhandlede person her er lyslevende og selv har haft en finger – og nok endda flere – med i denne storslåede fabrikation af den levende myte om dette århundredes største og væsentligste historiker, kunsthistoriker og folkevækker: (blandt venner) Leo! Han har i det mindste beredvilligt stillet sit fotografialbum og sine scrapbøger til disposition – ligesom han

selv har bidraget med optryk af en artikel i bogen.

Bogen prydes på omslaget af et oliemaleri af Leo. Vender man bogen, prydes bagsiden af hele to fotografier af Leo. Leo i Italien og Leo i lysthuset. Bogens flapper viser henholdsvis Leo ved skrivearbejdet og Leo i officielt foto. Smudstitelbladet viser Leo parret med et citat af Egon Friedell og efter et par vignetter af Leo som havkat og Leo som Blake's Newton, så møder vi atter et foto af Leo. Denne gang med et citat af selveste Baudelaire – men så skal vi også helt hen på side 11, førend vi møder Leo fotograferet, nu som student – und so weiter – und so weiter ...

Hvordan blev Leo til Leo? Hvordan var det at være sammen med Leo i den dannelsesproces? Hvad har Leo betydet – for sine elever, for dansk historiskrivning, for kunsthistorien, for livsbelysningen? Hvordan er Leos bøger blevet anmeldt? Hvor mange interviews har Leo givet? Hvor mange prutter har Leo slået?

Man har valgt at belyse disse vigtige emner i denne bog. Og således er det ikke et egentligt festskrift, hvor eleverne viser, hvad de har lært, hvordan de i mesterens skygge tackler deres metier som udøvende historikere. Jævnt hen skriver de som mesteren selv. Outsideren har skabt en række andre outsiders ved sin side. Men med så mange outsiders sammen, bliver det hele rigeligt inside. På mange måder er det en sympatisk bog, båret af en sympatisk tanke – men det er et spørgsmål, hvad størstedelen af denne røgelsesafbrænding egentlig rager offentligheden?

Blandt bidragerne møder vi også et par kolleger fra Historisk Institut, Jens Engberg og Steen Busck – og de gør det godt. Engberg fortæller historien om Leos selvvalgte faderskikkelse, C.O. Bøggild-Andersen. Hvordan Leo bedrog sig selv til at mene, at professoren

og han var enige og åndsbeslægtede. Leo havde skabt sig et billede, et idol, som ikke havde dækning i virkelighedens Bøggild-Andersen. Det er et glimrende og kritisk stykke historiografi og psykologi. Busck skriver i sit essay om udviklingen af historiefaget, i særdeleshed ved instituttet i Århus inden for de sidste 30 år. Her sættes Leo på en halv side ind i denne større udvikling – som den fornyer, han vitterligt var og er på det århusianske institut med sit vedholdende krav om, at historien skal nytte og være vedkommende. Engberg og Busck taler ikke ned til læseren og holder sig fra at rakke ensidigt ned på enhver i omkredsen af det faghistoriske som hjerne- og hjertedøde tørvetrillere. Men de to forfattere er heller ikke elever af Leo. Ud over disse to bidrag indeholder bogen essays om Leo som ven, lærer, inspirator, rejseskammerat. Ole Vind følger i sit essay Leo til den store europæiske åndshistories steder – bl.a. til Weimar med Schiller, Goethe, Nietzsche, den demokratiske republik og nazismens barbari. Lyset sættes ikke under skæppen, når Vind og Tandrup er ude og spise kirsebær med de store. Dette essay opsamler hovedindtrykket og hovedindholdet af bogen – det som bedst kan karakteriseres med en (mindre) nulevende tysk idéhistorikers (Hans Blumenbergs) udtryk: *Humanistenfrömmigkeit*. Er man til det, så tag og læs. En anden måde at læse bogen på er som et stykke fiktionslitteratur, som om Leo aldrig havde eksisteret – undtagen som romanfigur. Så bliver den rigtig sjov.

Carsten Bach-Nielsen

Mikael Jalving: *Mellem linierne. Thorkild Hansen som Historiefortæller*. (Odense Universitetsforlag, 1994). 93 s., 168 kr.

Under-researching is frowned upon, under-explaining is not. (Gene Wise)

Inspireret af Jalving, som har placeret små vignetter før overskriften på hvert kapitel, har jeg valgt dette lille citat fra Gene Wise's *American Historical Explanations* (1973, s. xiii). Wise vil med sit citat sige, at argumentation er mindst lige så vigtig i den historiske analyse som det kildegrundlag, hvorpå den bygger. Det er jeg enig i. Følgelig er det ikke kun omfanget af kildestudierne, der må stå for skud i en anmeldelse, men også de argumenter, de ledsages af. For nærværende bogs vedkommende vil jeg mene, at dens problem netop er, at den er »under-argumenteret«, hvilket jeg skal vende tilbage til.

Målgruppen for bogen er, formoder jeg, primært de professionelle historikere. De professionelle historikere, der har beskæftiget sig med det, har alle fejlbedømt Thorkild Hansens historiske forfatterskab. Deres negative dom over dette som kunst, ikke videnskab, fremgår af den indledende forskningsoversigt (s. 12ff). Målet for Jalving bliver på denne baggrund at vise, at Thorkild Hansens måde at bedrive historie på ikke er uvidenskabelig og dermed uvedkommende, men derimod stiller historievitenskaben over for en udfordring, der handler om at formidle på den efterstræbelsesværdige måde, som Thorkild Hansen formåede at gøre. Den er således et bidrag til den kritik af den etablerede historievitenskab – historikere »i ordets højtidelige og indbildske betydning« (bagsideteksten) – der siger, at den adskillelse af kunst og videnskab, som karakteriserer den historievitenskabelige norm for formidling, bør nedbrydes og bekæmpes. Man skal godt nok helt hen til næstsidste afsnit, hvor Jalving knytter an til den såkaldte »historikerfejde«, førend dette bliver klart. Man kan eventuelt starte med at